

Voorwoord

Nederland 2009

Wij zien, horen en voelen jullie pijn over het verleden in ons hart!

Beste jonge mensen in Suriname en Nederland,

Wij weten dat onze voorouders enkele eeuwen geleden in Suriname zijn geweest. Ook weten wij dat zij jullie overgroot-opa's en -oma's op de plantages* hebben laten werken. Daar leefden zij vaak in onmenselijke omstandigheden. In onze Nederlandse geschiedenisboeken lezen we vooral over de successen die onze voorouders destijds hadden. Uit andere verhalen en boeken over de geschiedenis weten we nu wat er echt in jullie land is gebeurd.

Wij, vertegenwoordigers van een groep Nederlandse christenen, weten dat het fout was dat onze voorouders mensen uit Afrika als slaven naar Suriname brachten. Het gevolg was dat wij jullie voorvaders vernederden en ten koste van hen geld verdienden.

Als Nederlandse christenen willen wij proberen een goede vriendschap te sluiten door jullie te vragen onze voorouders te vergeven. Wijzelf zijn naar jullie toegekomen om namens vele Nederlandse christenen te vertellen dat wij jullie boosheid begrijpen, jullie pijn voelen en het verleden met schaamte beleven. Wij hebben spijt over al het kwaad dat onze voorouders jullie toen hebben aangedaan.

Wij dragen dit boek op aan alle Surinaamse jongeren. We nemen jullie als het ware mee op reis door de tijd en vertellen jullie over de bijzondere tocht die wij in 2006 maakten.

Gaan jullie met ons mee?

Wout Bouwman en Kees Sybrandi

Colofon

Tekst

Kees Sybrandi

B&V - www.boete-verzoening.nl

Foto's

Wout Bouwman

B&V

Kaart Suriname

Bosatlas, Noordhoff Uitgevers

Tekstbewerking & boekbegeleiding

Van der Meer Support

Communicatie & Projectondersteuning

Redactie

Henny van Hartingsveldt

Harriët Tamminga-Hebels

DTP & Drukwerkbegeleiding

Jeanet Bosgraaf

Bosgrafisch

Uitgeverij

W&S Scholten BV

Dit boek is een geschenk van Nederlandse christenen aan Surinaamse jongeren in Suriname en in Nederland.

Inhoud

MEK' DEN SABI!

	Voorwoord Nederland 2009	3
1	Afrika 1700: zoon van Afrika	6
2	Suriname 1700: dochter van Suriname	8
3	Nederland 1993: de slavernij is niet vergeten	10
4	Nederland 2009: de spreekbeurt	12
5	Nederland - Suriname 2006: de verzoeningsreis	15
6	Een bijzonder moment	18
7	De blijde boodschap	20
8	De klas van Jacqueline	24
	Dank en dankbaar	26
	Nawoord - Suriname 2009	28
	Betekenis van woorden en begrippen	30

Afrika 1700

Zoon van Afrika

Het hartverscheurende gehuil van Hibah is overal in het West-Afrikaanse dorp te horen. Zojuist heeft het dorpshoofd haar verteld dat haar oudste zoon Aalam gevangen is genomen door soldaten van de nabijgelegen stammen. Al jaren woedden er stammenoorlogen tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Afrika. Al die tijd is ze blij geweest dat haar zoon te jong was om te vechten en dat ze hem op heeft zien groeien tot mooie jonge man. Moeder Hibah laat haar tranen de vrije loop. Ze denkt aan het moment dat hij geboren werd, de pijn waarmee hij ter wereld is gekomen. Opnieuw voelt ze de blijdschap toen Aalam een gezonde baby bleek te zijn. Wat heeft ze van hem genoten, van de warmte en tederheid, de liefde en de afhankelijkheid van haar jongetje. Aalam stond al vroeg met beide benen op de grond. Parmantig stapte hij als kleuter in het rond en speelde met de kippen en de dorpskinderen. De kinderen vonden hem leuk. Aalam kon alles en durfde alles. Hibah deed alles voor hem en Aalam gaf zoveel terug. Hij hielp haar op het land en met de dagelijkse dingen rondom haar huis. Hij praatte honderduit over alles wat hem bezighield, een intelligente jongen die het wel tot dorpshoofd had kunnen brengen.

Aalam is onlangs 15 geworden en ze kon hem niet langer tegenhouden. Samen met de andere dorpsjongens van zijn leeftijd heeft hij zich aangesloten bij de mannen die vechten voor hun stam en voor de vrijheid van hun gebied. Hibah heeft nog tegen hem gezegd zich niet met de ruzies te bemoeien, want ze weet als geen ander wat er met de gevangen genomen jonge mannen gebeurt. Ze denkt aan het bloedbad dat de naburige stammen in haar dorp hebben aangericht. Als ze zich niet verdedigen, raken ze alles kwijt en zullen ze worden verdreven en vergeten. Maar nu komt het wel heel dichtbij en raakt de oorlog haar in het hart. Een voltreffer. Zal zij haar Aalam, haar kind, ooit weerzien? Zal ze hem ooit weer in haar armen kunnen sluiten, hem tegen haar borst kunnen drukken, hem zeggen hoeveel ze van hem houdt?

Hibah voelt de grond onder haar voeten wegzakken, het wordt zwart voor haar ogen, haar wereld stort in. Voor haar andere kinderen moet ze verder, een sombere toekomst tegemoet.

Aalam voelt een schrijnende pijn in zijn polsen, zijn voeten lijken in brand te staan. Uren hebben hij en de andere gevangenen gelopen. De zon staat hoog aan de hemel en de tocht is een verschrikking. De winnaars

hebben de gevangenen met strakke touwen om de polsen aan elkaar vastgebonden. Als een kudde koeien lopen ze over de velden richting de kust. De gevangenen die vallen, worden gewoon meedogenloos verder gesleept. Aalam is onbeschrijfelijk moe en voelt zich vies. Het zweet prikt in zijn ogen, zijn prachtige Afrika ziet er somber uit. Urenlang strompelen ze voort, het wordt donker en weer licht. Hij denkt aan zijn moeder Hibah. Heeft zij inmiddels gehoord dat hij gevangen genomen is? Ze heeft hem nog zo gewaarschuwd! Is hij eigenwijs geweest? Hij kon zijn dorp toch niet zomaar door andere stammen laten inpikken? Spijt heeft hij niet, wel dorst en honger.

Hoelang hebben ze nu al gelopen? Waar gaan ze naar toe en zal hij ooit naar zijn eigen dorp terugkeren? Hij durft er niet aan te denken. In de verte doemt de kustlijn op. Hij ziet stenen gebouwen en grote schepen. De aanvoerder brult dat hij door moet lopen. Voordat hij het weet worden ze met z'n allen een stenen gebouw ingedreven. De deur gaat dicht. Donker. Slechts een streepje licht komt via de kier van de deur naar binnen. Het stinkt en er ligt nattigheid en viezigheid op de vloer. Zijn ogen raken enigszins aan het donker gewend en hij ziet magere, uitgeputte mannen dicht tegen elkaar aangedrukt op de grond zitten. De een ziet er nog beroerder uit dan de ander. De stank, de vreselijke geur van urine slaat hem op de keel. Aalam is bang en benauwd. In stilte bidt hij het gebed dat hij van zijn moeder heeft geleerd. Uitgeput van de lange reis valt hij in slaap en droomt de dromen van vroeger.

Weken gaan voorbij. Steeds weer worden er mensen binnengebracht. Het fort puilt uit met de gevangen mannen en vrouwen, jong en oud. De hokken hebben geen toilet en weinig ventilatie. Eindelijk mogen ze eruit. Nee, niet naar huis. Op het strand staan de bewakers klaar om een brandmerk op hun lijf te branden, voor registratie.

In strakke kettingen gebonden worden ze op een boot gedumpt en afgevoerd naar Suriname. Met wel 300 mensen zitten ze vastgeketend in het veel te kleine ruim van het schip. Geen frisse lucht en geen bewegingsruimte. Geen toilet, daarvoor mogen zij een keer per dag naar het dek. Alleen dan kunnen ze even de benen strekken, maar door de zware ijzeren ketenen om hun voeten kunnen ze geen kant op.

Veel slaven overleven de barbaarse tocht niet. De slaven die het wel overleven worden op de kade van Suriname op de slavenmarkt aan Nederlanders te koop aangeboden. Er wordt een tweede brandmerk op hun lijf gebrand: nu het merk van de nieuwe eigenaar. Na al die erbarmelijke omstandigheden moeten de slaven naar de plantages* om te werken.

Ook de 15 jarige Aalam heeft het gered, maar welke verschrikkelijke dingen zullen er nog meer gebeuren? Hij durft er niet aan te denken. Zijn eerste kennismaking met de blanke mensen is schokkend. 'Kroesvee' noemen ze de slaven..... Wat staat hen nog meer te wachten?

SURINAME 1700

Dochter van Suriname

‘Yaba, Yaba,’ roept moeder Masego. ‘Yaba, opstaan, we moeten aan het werk.’ Yaba wrijft de slaap uit haar ogen. Zachtjes kruipt ze van haar matje om de andere kinderen niet wakker te maken. Yaba is net 13 geworden. Ondanks haar jonge leeftijd werkt ze al lang op de plantage en helpt ze mee in het huishouden. Ze verzorgt haar jongere broertjes, houdt de hut schoon en netjes, wast de schamele kleding in de rivier en is de hele dag druk met leven en overleven.

Yaba is een prachtig meisje, met haar donkere krullen en stralend witte tanden. Haar bruine huid schittert in de zon. Ze is volslank en heeft een krachtige uitstraling. De rondingen van haar lichaam worden reeds zichtbaar en weldra zal Yaba de schoonheid van haar moeder overtreffen. Haar moeder werkt als slavine in het huis van de blanke meester. Haar vader werkt als slaaf op de plantage. Hij is voor zonsopgang al aan het werk gegaan en zal de hele dag op de plantage blijven. Ook gisteravond heeft ze hem nauwelijks gezien. Na een dag hard werken onderhoudt hij ‘s avonds ook nog zijn eigen stukje grond en verbouwt groenten om zijn gezin te eten te geven. Het leven is hard, maar zolang je aan de wensen en de grillen van de meester en de slavendrijver gehoor geeft, kun je overleven.

Die ochtend gaat Yaba voor het eerst aan het werk in het huis van de meester. Ze kijkt haar ogen uit. Wat een prachtige spullen, mooie tafellakens en serviesgoed, prachtige schilderijen. Van veel dingen weet ze niet eens de namen. ‘Niet kijken, maar werken,’ zegt de huishoudster en duwt Yaba een bezem in de handen. Ga het plein maar vegen, daarna de beesten eten geven, en dan beginnen met het wassen van de kleding en de keuken opruimen. Je mag alleen op fluisterton spreken, je moet buigen als de meester voorbij komt en overal afblijven. Yaba zegt niets en volgt nauwgezet de instructies op. Zachtjes beweegt zij zich door de gangen en is nieuwsgierig naar wat er achter de gesloten deuren gebeurt. Ze hoort stemmen spreken in een taal die ze niet kent. Vreemde woorden, vreemde klanken. Ze hoort dat mensen plezier hebben, totdat een stem zich verheft en de aandacht vraagt. Een mannenstem, donker en hard. Niet direct onplezierig, wel beslist en dominant. Dat zal de stem van de meester wel zijn. Ze heeft de grote blanke man, met zijn indrukwekkende witte pak, ooit in de verte gezien. Omringd door witte vrouwen met parasols, gevolgd door zwarte vrouwen en mannen. De meester en zijn slavendrijvers, de mensen die erop toezien dat haar vader hard werkt. De slavendrijvers

die de slaven slaan en mishandelen als ze niet hard genoeg werken of andere fouten begaan. Laatst heeft haar moeder haar verteld dat een slaaf probeerde te vluchten. Hij is gevangen genomen en de slavendrijvers hebben hem zijn voet afgehakt, zodat hij nooit meer kan ontsnappen. Yaba droomt weg met die gebeurtenis in haar gedachten. Hoe kan iemand zoiets doen? Plotseling gaat de deur open. Yaba schrikt enorm en ze heeft geen tijd meer zich uit de voeten te maken. Ze buigt voorover. De meester loopt haar bijna omver. Ook hij schrikt zichtbaar van haar aanwezigheid en staart een paar seconden naar het meisje. Zij voelt zijn ogen priemen in haar gezicht, een begerige blik kijkt haar onderzoekend aan. Een onbehaaglijk gevoel bekruipt haar en een koude rilling van angst loopt over haar rug. Wat moet die man? Wat wil hij van haar? Waarom kijkt hij zo? Ze zal voortaan zorgen dat ze uit zijn buurt blijft. Ze pakt haar bezem, knikt en maakt dat ze wegkomt. De weken en maanden vliegen voorbij. Yaba en de anderen uit het gezin werken hard. Ze hebben geen tijd voor elkaar en al helemaal geen tijd om te genieten van het prachtige Suriname. Haar vader en moeder spreken geregeld over vluchten, om aan de tirannie van de blanke meester en zijn gevolg te ontsnappen. Yaba zwoegt van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in het huis van de meester. Op een dag roept hij haar bij zich. Ze gaat naar zijn kamer en is benieuwd wat hij haar te vertellen heeft en of ze hem wel zal verstaan. Inmiddels begrijpt ze iets meer van de taal van de blanken, maar niet voldoende om een gesprek te kunnen voeren. De witte man kijkt haar aan met een vreemde blik in zijn ogen en wenkt haar naar hem toe te komen.

Een paar uur later rent Yaba het huis uit. Een stekende pijn in haar onderbuik herinnert haar aan wat haar is overkomen. Ze rent naar de rivier en wast zich en wast zich om te proberen de geur van het zweet van de meester te verdrijven. Ze voelt zich vies en misbruikt. Ze huilt bittere tranen. Haar ooit stralend bruine huid lijkt somber in de zon. De brede lach om haar mond is verdwenen. Voor altijd heeft zij haar onschuld verloren. Ze rent naar huis, bang dat iemand haar zal zien. Moeder Masego kijkt naar haar dochter en begrijpt onmiddellijk wat er aan de hand is. Ze drukt het meisje tegen zich aan. Masego voelt een ongekende boosheid en minachting voor de blanken in zich opkomen. Waarom heeft de meester haar kind niet met rust gelaten. Hij had van haar af moeten blijven. Wat geeft die blanken het recht hen zo te behandelen, hen alles af te pakken, hen te vernederen en te misbruiken? Die avond smeden ze een plan. Ze zullen naar de bossen vluchten. Weg van de slavendrijvers, weg van de overheersers, weg van de plantages. Ze zullen net als vele anderen het oerwoud in trekken en zich daar bij de andere ontsnapte slaven voegen. Ze kennen de gevaren, maar liever dát dan nog langer uitgebuit en misbruikt te worden.

Nederland 1993

De slavernij is niet vergeten

Het is 1993. Zwijgend zitten Kees, Wout, Lien en Piet van het bestuur van de stichting Boete en Verzoening om de tafel. Het gaat niet goed in Suriname, vinden ze. In 1975 is Suriname zelfstandig geworden en dit heeft veel politieke en sociale onrust in het land veroorzaakt. 'Hebben wij het land niet goed afgeleverd? Wat hebben wij er eigenlijk gedaan?' Piet zegt: 'De slavernij van vroeger is heel erg geweest.' Wout reageert: 'Een vriend van mij heeft de leiding van een christelijke gemeente. Bij hem in de kerk zijn er verschillende Antillianen. En ze hebben laten merken, dat zij nog lang niet vergeten zijn, dat de Nederlanders meegedaan hebben aan de slavernij!'

'Bij ons op kantoor praten we er ook wel eens over. Ze vinden eigenlijk allemaal dat we over iets wat al meer dan 150 jaar geleden is, niet meer hoeven te praten,' zegt Lien. 'Dat kun je wel zeggen,' merkt Kees op, 'maar het probleem is dat wij dat in Nederland niet uit kunnen maken. Als ze in Suriname met pijn en boosheid zitten, moeten wij daar wat aan doen. Wij hebben die pijn veroorzaakt, dus zijn wij degenen die er iets aan moeten doen.' Maar hoe doe je dat? vraagt Piet, 'moeten we een brief naar de regering schrijven?' 'Nee,' reageert Lien direct, 'zo'n brief komt in een bureaula terecht. De gewone man hoort er dan niets van! En die willen wij juist bereiken!'

De vraag blijft onopgelost. 'We moeten er nog maar eens over nadenken,' zeggen ze. Maar telkens komt in de bijeenkomsten de slavernij weer ter sprake. Als Wout in 1996 met twee vrienden naar Curaçao gaat om de christenen daar te bezoeken en te bemoedigen, probeert hij te weten te komen of de mensen nog wel eens aan de slavernij terugdenken. Hij komt er achter dat veel inwoners van Curaçao nog steeds niet vergeten zijn dat ze lang geleden slaven van de Nederlanders zijn geweest.

Als hij hen het jaar daarop weer bezoekt en de slavernij opnieuw ter sprake komt, sporen ze hem aan dit onderwerp in Nederland aan te kaarten. 'Zeg tegen alle mensen die je spreekt, dat wij nog steeds last hebben van deze zwarte bladzijde in de geschiedenis!'

Wout knoopt dit in zijn oren en neemt het als huiswerk mee naar Nederland. Het wordt ook nog eens onderstreept door een predikant uit Suriname die hij daar ontmoet. Deze nodigt hem uit ook naar Suriname te komen om met leiders van verschillende kerken over het slavernijverleden te spreken. Dankbaar neemt Wout de uitnodiging aan en vertelt in Suriname:

‘Wij zoeken verzoening met alle mensen die nog lijden onder de gevolgen van de slavernij. We willen dit tegen veel meer mensen zeggen. Willen jullie ons daarbij helpen?’

Een jaar later krijgen Wout en Kees de uitnodiging om op een conferentie van christenen in Suriname te komen spreken. Ze gaan naar Paramaribo, de hoofdstad van Suriname, en vertellen de mensen van hun verdriet in hun hart. ‘Wij leven mee met jullie, met de pijn die veel mensen bij jullie nog hebben over de slavernij. We komen speciaal naar jullie toe, om te zeggen dat wij daar verdriet over hebben. We willen jullie om vergeving vragen.’

Wanneer zij in een kerkdienst uitgenodigd worden, zeggen ze: ‘Wij erkennen met heel ons hart, dat we nooit mensen als slaven uit Afrika hebben mogen halen. Wij erkennen, dat wij hen slecht behandeld hebben.’

In de jaren daarop houden Wout en Kees contact met de mensen in Suriname. Ze geven aan opnieuw naar Suriname te willen komen om ook aan de mensen in de binnenlanden verzoening te vragen. Ook aan die mensen die niet in een kerk komen. De broeders in Suriname zeggen dat ze er graag aan zullen meewerken om zo’n reis voor te bereiden. Met dit idee gaan zij aan het werk en regelen een reis langs twee grote rivieren waar de Marrons* wonen. Eindelijk is het zover: de reis gaat beginnen. Het is dan 18 april 2006. Ze zullen tot 6 mei langs de dorpen varen.

Nederland 2009

De spreekbeurt

Ademloos luistert klas 2 van het Modelcollege* in Den Haag naar de spreekbeurt van hun klasgenoot Aalam. In zijn spreekbeurt vertelt hij over de geschiedenis van Suriname. Suriname, een land waar het goed was om te wonen, totdat de blanken er de macht kregen. Hij spreekt over het leven van zijn voorouders op de plantages in Suriname en dat hij vernoemd is naar een man, die als Afrikaanse krijgsgevangene aan de Nederlanders is verkocht en in een overvolle boot naar Suriname is getransporteerd om daar op de plantages te werken. Hij vertelt over de beestachtige manier waarop veel blanken de slaven behandelden. Aalam vertelt van de mooie Yaba die door de blanke meester als minnares werd gebruikt en daardoor al haar zelfvertrouwen en eigenwaarde verloor. Hij vertelt van de slaven die het bos invluchtten om aan de gewelddadigheden van de blanken te ontsnappen en die in de bossen hun eigen bestaan probeerden op te bouwen. Op internet heeft hij foto's en plaatjes gevonden en via een powerpoint presentatie* kunnen zijn klasgenoten met eigen ogen zien dat een blanke man een voet afhakt van een van de slaven, die probeerde te ontsnappen.

Aalam laat vervolgens op de kaart van Suriname zien waar dit verleden heeft plaatsgevonden. 'Wat zijn die blauwe lijnen?', vraagt Chris. 'Dat zijn de twee grote rivieren van Suriname. De Surinamerivier en de Marowijnerivier', weet Aalam. 'Daartussen vinden we de oerwouden, waar veel slaven tijdens de slavernij naar toe zijn gevlucht. Deze slaven stichtten daar hun dorpen en werden Marrons genoemd. Het leven in het oerwoud, het bosland, was niet gemakkelijk en vaak trokken ze 's nachts naar de plantages om gereedschappen en voedsel te stelen en om een vrouw mee te nemen.'

'De Nederlanders waren woedend over de rooftochten op hun plantages en trokken de bossen in om de dorpen plat te branden en de Marrons te vangen. Maar de Marrons vluchtten steeds verder het oerwoud in. Na vele tientallen jaren waren de Nederlanders het gevecht met de Marrons zat en wilden een wapenstilstand sluiten. Na lang onderhandelen gingen de Marrons hiermee akkoord.'

De gewoonlijk ietwat rumoerige groep durft nauwelijks geluid te maken. De klas van Aalam bestaat uit een groep 13 jarigen met allen een verschillende achtergrond en afkomst. Het is een kleurrijke groep, maar

zeker niet ongezellig. Soms echter hebben ze moeite elkaar te begrijpen, doordat de cultuurverschillen erg groot zijn. Het college is van oorsprong een christelijke school, maar wel een waar iedereen ongeacht geloof of huidskleur welkom is. Dat maakt de school voor iedereen boeiend en inspirerend.

‘Dank jullie wel voor de aandacht. Zijn er nog meer vragen?’ Onder zijn donkere huidskleur heeft Aalam een rode kleur. Zo ingespannen en vol vuur heeft hij zijn spreekbeurt gehouden. Na zijn slotwoorden is de klas een paar seconden muisstil. Dan barst het gesprek los. Een van de blanke Nederlandse meisjes begint te huilen ‘Hoe hebben mijn voorouders zulke gruwelijke dingen kunnen doen?’

Tijdens eerdere geschiedenislessen hebben ze nooit echt over de slavernij gesproken. Wel over de Gouden Eeuw, waarin Nederlanders handel dreven met Suriname en veel geld verdienden aan dit land. Ze hebben succesverhalen gehoord en gelezen, maar niets over datgene wat Aalam hen zojuist verteld heeft. De klas walgt van de plaatjes die ze net hebben gezien. Iedereen heeft wel verhalen gehoord over Afrika, Indonesië en over andere landen waar de Nederlanders en andere Europeanen kolonies hebben gehad.

Mentor* Jacqueline van klas 2 probeert de groep enigszins te kalmeren. Rustig legt zij de vraag op tafel of wij nu vandaag de dag nog verantwoordelijk zijn voor dit soort daden die onze voorouders in het verleden hebben begaan. ‘Zijn onze kinderen en kleinkinderen later verantwoordelijk voor dat wat wij nu in de wereld doen en laten? Kunnen wij het verleden nog goed maken, of moeten we er maar beter de ogen voor sluiten?’

‘Ach, wat kunnen wij eraan doen?’ roept Chris, een stoere jongen uit het centrum van Den Haag. Hij haalt zijn schouders op. ‘Natuurlijk kunnen wij iets doen!’ roepen de anderen. ‘Laten we die kinderen in al die landen een brief sturen waarin we sorry zeggen voor alles wat de Nederlanders in het verleden hebben gedaan.’ Maar opeens zegt Irene ‘Ik heb een beter idee, want zo’n brief komt niet bij de juiste mensen terecht!’

‘Irene, wat is jouw idee?’ vraagt de mentor. ‘Nou, het zit zo,’ begint Irene enthousiast, ‘mijn vader is lid van de stichting Boete en Verzoening. Die stichting heeft als doel boete te doen voor alle misstappen die Nederlanders in het verleden overal in de wereld hebben begaan. Ook vragen ze de mensen om vergeving voor de daden van onze voorouders. Ze gaan dus daadwerkelijk naar die landen toe. De nakomelingen in de landen waar Nederlanders zijn geweest, zijn blij als deze groep Nederlandse christenen naar hen toekomt. De nakomelingen leven

nog vaak in armoedige omstandigheden en zij geven daar de heersers en uitbuiters van vroeger de schuld van. Natuurlijk zijn wij niet verantwoordelijk voor wat onze voorouders hebben gedaan, maar we kunnen wel een beetje onze verantwoordelijkheid nemen door in ieder geval de geschiedenis niet te verdraaien en eerlijk toe te geven dat wij als Nederlanders ook niet altijd van die lieverdjes zijn geweest! Een paar jaar geleden, in april 2006, zijn twee leden van deze stichting naar Suriname geweest om daar tegen de mensen te zeggen dat het hen spijt en dat zij de boosheid over het verleden begrijpen en de pijn voelen. Zij hebben een reisverslag gemaakt van die 'verzoeningsreis' in Suriname. Mag ik dat verslag morgen voorlezen?" 'Graag', zegt de mentor. De volgende dag leest Irene voor uit het reisverslag van haar vader en zijn vriend Kees.

Nederland – Suriname

5

Verzoeningsreis 2006

In april 2006 gaan Kees en Wout van de Stichting Boete en Verzoening dan eindelijk naar Suriname. Ze hebben jarenlang brieven geschreven met het verzoek de nakomelingen van de Marrons te mogen ontmoeten. Hun Surinaamse vrienden hebben daarom twee tochten langs de dorpen in het oerwoud voorbereid. De eerste tocht gaat over de Surinamerivier, de tweede over de Marowijnerivier en de Tapanahonyrivier.

In Suriname krijgen de Nederlanders versterking van leiders uit verschillende kerken van Suriname, die dit bezoek zó belangrijk vinden dat zij er ook bij willen zijn. Vlak na aankomst gaan Kees en Wout naar Granman* Belfon Aboikonie. Deze Granman is het opperhoofd van de Saramacaners*. Er zijn meerdere Granmans in Suriname, en ze worden bijgestaan door mannen die als waarnemer zijn aangesteld.

Granman Aboikonie en zijn medewerkers luisteren naar Kees en Wout, die zeggen dat het hen spijt dat hun voorouders de Marrons zoveel leed hebben aangedaan en zij vragen toestemming om naar de dorpen in het gebied van de Granman te gaan. Granman Aboikonie is zichtbaar ontroerd dat de Nederlanders een boodschap van vrede uit Nederland komen brengen. 'Uw boodschap van liefde hebben wij hard nodig in dit land. Gaat u maar naar onze dorpen. De mensen in de dorpen zullen u welkom heten en blij zijn dat u gekomen bent om vergeving te vragen. Zij zullen het u vast en zeker vergeven.'

De hele groep gaat op de boot voor de tocht op de Surinamerivier en bezoekt de dorpen Asidonthopo, Botopasi, Futu ná Kaba, Nieuw-Aurora, Abenaston en Pokigrón.

Een bijzonder moment

‘We do not remember days. We remember moments.’

Na een lange bootreis over de Surinamerivier komt de groep aan in het dorp Asidonhopo. De waarnemend Granman, Albert Aboikonie van de Saramacaners, die in dit dorp woont, ontvangt hen heel hartelijk en is zó blij dat de blanken gekomen zijn, dat zijn gasten hun hangmatten onder zijn huis mogen hangen. Daarin brengen zij, beschermd door hun klamboes*, de nacht door.

De volgende dag gaan ze naar het krutu oso* waar de dorpsvergadering zal plaatsvinden. De waarnemend Granman zit op een verhoging, een soort podium. Achter hem is de wand van de ontvangstruimte behangen met foto's, platen en spreuken. Foto's van de presidenten van Suriname, maar ook van het Nederlandse koningshuis. Een van die spreuken zegt: ‘We do not remember days. We remember moments.’ (Dagen vergeten we. Wij herinneren ons momenten.)

Als alle dorpingen binnen zijn opent de Kapten* de vergadering en heet iedereen welkom. Hij vertelt waarom de Nederlanders vandaag naar het dorp gekomen zijn en geeft daarna het woord aan Kees en Wout.

Kees en Wout vertellen ‘Wij zijn gekomen om vergeving te vragen voor het leed dat Nederlanders in de tijd van de slavernij veroorzaakt hebben. We schamen ons ervoor dat onze voorouders geld verdienden over de ruggen van de slaven. Nederlanders dachten dat ze meer en beter waren dan de slaven, gewoon omdat de Nederlanders schepen konden bouwen om alle wereldzeeën over te varen. Het ergste is dat veel van die Nederlanders zeiden christenen te zijn. Als christenen hadden ze toch beter moeten weten. Jezus heeft ons geleerd de mensen te dienen en te helpen, niet om elkaar te misbruiken. Wij schamen ons diep over deze jaren uit onze geschiedenis.

Wij zijn niet gestuurd door een kerk of door een politieke partij. Wij zijn gewone Nederlanders die naar u toegekomen zijn om oprecht en eerlijk vergeving te vragen. Wij hopen dat u na vandaag niet meer alleen aan die dagen uit het verleden denkt, maar ook aan het moment van deze dag waarop wij graag vrede willen sluiten.’

Met deze woorden verwijst hij naar de tekst op het bord achter de Kapten: ‘We do not remember days. We remember moments.’

De waarnemend Granman zegt: 'Voor Surinaamse jongeren is het belangrijk de Nederlanders niet meer te haten door wat er in het verleden is gebeurd, maar samen een nieuwe toekomst in te gaan. Een toekomst waarin het verleden zich niet mag herhalen, een toekomst waarin haat geen rol meer mag spelen.'

Als Wout en Kees zijn uitgesproken, gaan ze van het podium af en knielen neer in de zaal. 'Wij danken jullie voor de vergeving, maar we kunnen het ons goed voorstellen dat er nog een diepe pijn in uw hart zit. Voelt u die pijn nu nog? Laten we dan samen bidden en vragen aan God of hij de pijn in onze harten wil en kan genezen.'

Een voor een leggen de dorpelingen hun handen op de schouders van Kees en Wout en samen vragen zij God om zijn verzoenende werk te doen. Het is een bijzonder moment, de mensen huilen en lachen, maar voelen dat het goed is. Wout pakt zijn sjofar* en blaast de tonen van de vrede het hele dorp door.

In veel dorpen langs de Surinamerivier bezoekt de groep soortgelijke vergaderingen. De Marrons reageren in elk dorp heel positief op hun komst. Het siert deze mensen dat ze zo ontzettend vergevingsgezind zijn. Ze noemen dit 'het begin van een nieuw tijdperk' en in het dorp Pokigron wordt zelfs de Surinaamse vlag gehesen. Daar krijgen Kees en Wout ook een kado: een plankje met mooi houtsnijwerk. Op het plankje staan een zwarte en een blanke persoon afgebeeld die elkaar de hand geven en daaronder zijn de woorden 'vreede, vreede, vreede' uitgesneden. Een bijzonder kado!

De blijde boodschap

Het tweede deel van de reis gaat over de Marowijnerivier. Deze vormt de grens tussen Suriname en Frans Guyana. Tijdens deze reis bezoekt de groep (Wout, Kees en de mensen van verschillende Surinaamse kerken) weer een aantal dorpen, zoals Langetabbetje, Nason en Stoelmanseiland. Na Stoelmanseiland splitst de rivier zich in de Lawarivier en de Tapanahonyrivier. De Lawarivier gaat naar het zuiden, maar de groep van Kees en Wout neemt de Tapanahonyrivier en zij bezoeken daar de dorpen Man Lobi, Karmel, Drietabbetje en Godo Olo. Ook de bewoners van deze dorpen zijn blij met het bezoek. In Langetabbetje hebben de dorpelingen niet gedacht dat er ooit nog eens twee Nederlanders zouden komen om vergeving te vragen. De dorpelingen noemen het een 'blijde boodschap'. Ze hebben dit nog nooit eerder meegemaakt! Toch maken ze ook kritische opmerkingen. 'Het heeft wel heel erg lang geduurd, voordat jullie kwamen. Ja, mede door jullie voorouders wonen wij nu in het binnenland. We moeten uren lopen om een dokter te bezoeken, we hebben geen elektriciteit en voor alles wat we nodig hebben, moeten we naar de stad. Eerst werd ons volk door jullie getiranniseerd en nu worden we door de mensen uit de stad onderdrukt. Zij bepalen wat we wel en niet mogen. Het is niet eerlijk. Maar vandaag is de dag dat zwart en blank verzoend zijn.'

Kees en Wout vertellen daarna dat ze de pijn in de harten van de Marrons meevoelen. Om dat te laten merken pakken ze de mensen één voor één met beide handen vast. 'Laten we hopen dat er zich een nieuwe vriendschap ontwikkelt tussen de Surinamers en de Nederlanders. In deze vriendschap moeten we samenwerken en elkaar steunen.'

In het dorp Nason zegt de Basya* geroerd te zijn door de woorden van Wout en Kees. 'Al was u gekomen met al het geld dat Nederland heeft, dan was dat nog niets vergeleken met wat u nu doet, namelijk neerknielen en vergeving vragen. Dat is meer dan welke schadevergoeding dan ook. Ja, wij waren boos op jullie, maar we hebben het jullie vergeven.'

Na de vergadering in het laatste dorp, Godo Olo, varen ze terug naar Parimaribo.

Urenlang zitten ze op de boot en waarderen de bescherming van de regenpakken want de regentijd* is begonnen! De ene bui volgt de andere op en ze duren steeds langer.

De Surinaamse medereizigers zijn blij dat de reis zo goed is verlopen. De groep is stil. Zij hebben gezien dat, ondanks dat de slavernij 150 jaar geleden is afgeschaft, de Marrons nog steeds pijn hebben. De Marrons kunnen het verleden niet vergeten, maar wel de mensen vergeven. Dat is bewonderenswaardig.

‘Het lijkt wel of de hemel huilt’ zegt Kees. Even later merkt hij op ‘Ja, het hele binnenland huilt met ons mee van ontroering, omdat er vrede gesloten is. Deze hemelregen zou al het verdriet willen wegspoelen.’

Een paar dagen later landen Wout en Kees weer op Schiphol, op Nederlandse bodem. Moe, maar heel dankbaar gaan ze naar huis.

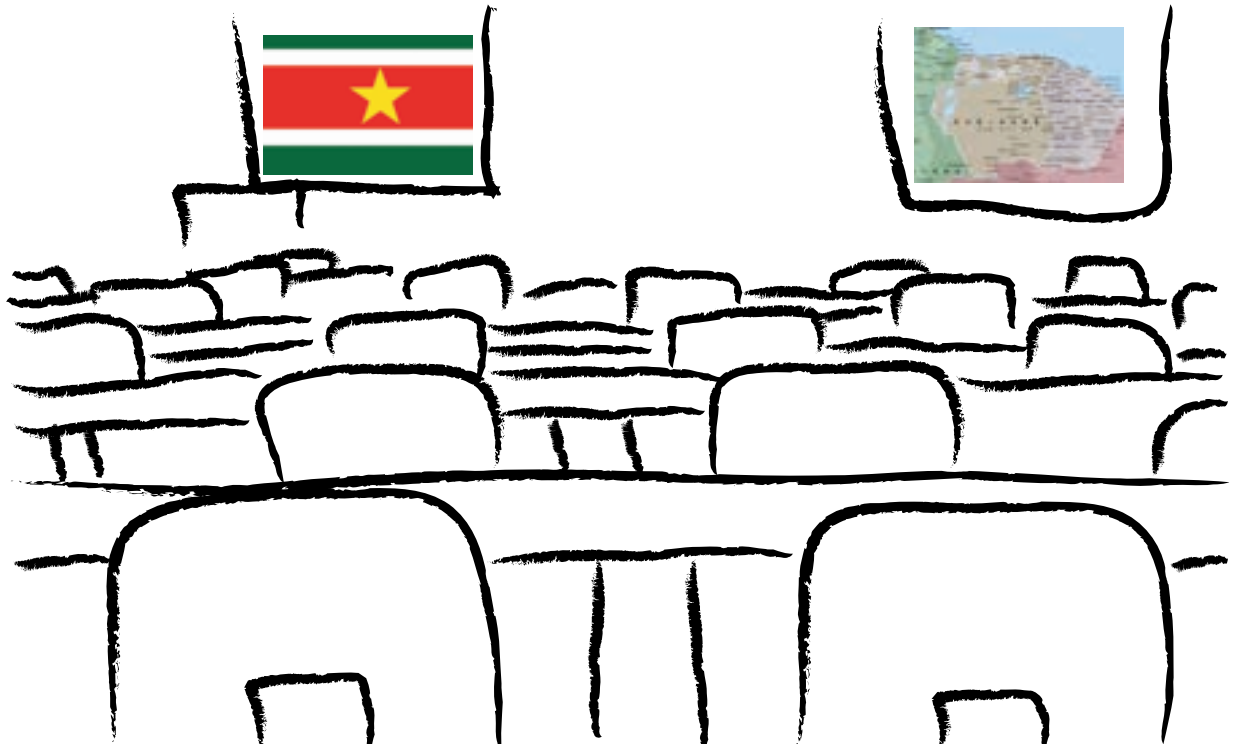
Nederland 2009

De klas van Jacqueline

Klas 2 van het Modelcollege in Den Haag is opnieuw muisstil. Gisteren waren ze al onder de indruk van de spreekbeurt van Aalam en nu weer door het verhaal van Irene. Ze hebben met veel aandacht geluisterd! Hun interesse is gewekt en ze kijken elkaar aan. 'Misschien kunnen we er toch wel iets aan doen en er een project van maken' zegt Chris. 'Een project waarmee we op onze school meer bekendheid kunnen geven aan deze geschiedenis en waardoor we meer gaan beseffen wat Surinaamse mensen hebben moeten doormaken.'

'Oké', zegt Jacqueline, hun mentor, 'ik zal met mijn collega's overleggen hoe wij hier een schoolproject van kunnen maken. Zetten jullie de ideeën die jullie hebben alvast op papier?'

Tevreden en voldaan gaat de klas naar huis. Jacqueline gaat gelijk aan de slag om een projectplan voor haar collega's en leerlingen te maken. Haar projectplan heeft als doel dat jongeren in Nederland meer te weten komen over de gruwelijkheden die Nederlanders hebben begaan in de tijd van de slavernij.

Dank en dankbaar

In de jaren voorafgaand aan dit verhaal is er vanuit de stichting Boete en Verzoening steeds gezocht naar mogelijkheden om verzoening met de nakomelingen van de Surinaamse slaven verder vorm te geven. In 2006 bleek in Suriname openheid te bestaan voor een verzoeningsreis van Nederlanders naar Suriname. Surinaamse vrienden bereidden twee tochten voor.

Wout Bouwman en ik hebben deze tochten in april en mei 2006 gemaakt. Op 18 april vertrokken wij naar Suriname. Daar vormde zich een team van mensen uit verschillende geloofsgemeenschappen. Wij noemen graag hun namen: Jacob Dewman, delegatieleider en tolk; Paul Doth, voorzitter van de Surinaamse gebedsbeweging en ex-directeur van de Stadszending van de Evangelische Broeder Gemeente (E.B.G.); Renold Pansa, vice-preases van de E.B.G. en Freddy Lachman (voorheen praeses van de E.B.G.). Verder nog Gerry Karwofodi (Inheemse voorganger); Assoinda Haabo (voorganger Evangeliegemeente); John Hooten (kok); Ruben Filemon (oudste in een Evangeliegemeente); Kapten Richène Petrusi (Kapten van Futu ná Kaba en voorganger van een Evangeliegemeente); Rudi Tiopo (zendeling onder de Saramacaners); Dawson Petrusi (zendeling en oudste); Humphry Eduards (zendeling en oudste); Orwina Petrusi (dochter van Kapten Petrusi en onderwijzeres); Kimberly Eduards (hoofd van een lagere school); Broeder Naiva (voorganger van een Evangeliegemeente); Bootsman Glen Santusi met zijn helper Lamea; Broeder Waakzaam (zendeling onder de Aucaners) en Broeder Armand MacAndrews (zendeling onder de Aucaners). Mede dankzij al deze Surinaamse mensen heeft de reis het doel bereikt wat we voor ogen hadden. Zij inspireerden en begeleidden ons. Wij zijn hen zeer dankbaar voor hun betrokkenheid en voor de mogelijkheden die zij ons gaven. Niet alleen waren zij betrokken, ook bleken zij in staat ons te vergeven en onze spijt te accepteren. Samen met de dorpingen hebben we tijdens de dorpsvergaderingen gehuild, gelachen en gebeden. Samen hebben we vriendschap gesloten en afgesproken dat ons bezoek een vervolg moet krijgen.

Kapten Petrusi riep toen we afscheid van elkaar namen: 'Dit alles móeten wij aan onze kinderen vertellen!' Mek' den sabi! Vertel het hen! Zodoende kwam er de vraag om een boekje te schrijven over deze reis. Een boekje dat geschikt zou moeten zijn voor jongeren zowel in Suriname als in Nederland. Een boekje dat terugblijkt en vooruitkijkt.

Een boekje dat aanzet tot nadenken en discussie tussen verschillende groepen in de Surinaamse en Nederlandse samenleving. Een boekje over vrede, verzoening, verdieping en vriendschap. Een boekje dat ruimte geeft voor een nieuwe toekomst tussen Suriname en Nederland.

Na terugkomst hebben wij een reisverslag van deze reis gemaakt. Ons reisverslag inspireerde de schrijfster Jolanda van der Meer tot het uiteindelijke verhaal. Jeanet Bosgraaf heeft dit boekje op een aantrekkelijke manier vormgegeven. De achterban van de stichting Boete & Verzoening maakte het financieel mogelijk om dit boek aan jullie te kunnen geven en W&S Scholten BV verzorgde het drukwerk. Het resultaat mag er zijn!
Onze dank aan allen!

Wij kregen een houten plankje met de tekst 'vreede, vrede, vrede' van de Surinaamse bevolking kado. Graag schenken wij op onze beurt dit boek aan Suriname, als dank voor de gastvrijheid en vergevingsgezindheid die we in hun land hebben mogen ervaren en niet in het minst voor de vriendschap die we van hart tot hart mochten delen in de korte periode van ons bezoek.

Mede namens Wout Bouwman,
Kees Sybrandi

Mei 2009

Nawoord

Suriname 2009

'Als iemand naar je toekomt en echt sorry zegt, kún je niet anders dan vergeven.'

Dat zei een van de wijze dorpschouwen tijdens een krutu in een van de dorpen die de Nederlanders met ons bezochten. En als die vergeving komt, dan voel je vrede in je hart. Zelfs je gedachten komen tot rust. Wij hebben als Surinaamse deelnemers aan deze verzoeningstochten tranen van verdriet kunnen zien, maar veel meer nog tranen van blijde ontmoeting. Ook wij als begeleiders en toeschouwers werden soms diep geraakt door alles wat wij hoorden en zagen.

Dit was nu eens een bezoek dat mensen vrij en blij maakte. Iemand uit de dorpen zei zelfs: 'Dit is voor mij pas 1 juli: Emancipatiedag*, dag van bevrijding uit de slavernij!'

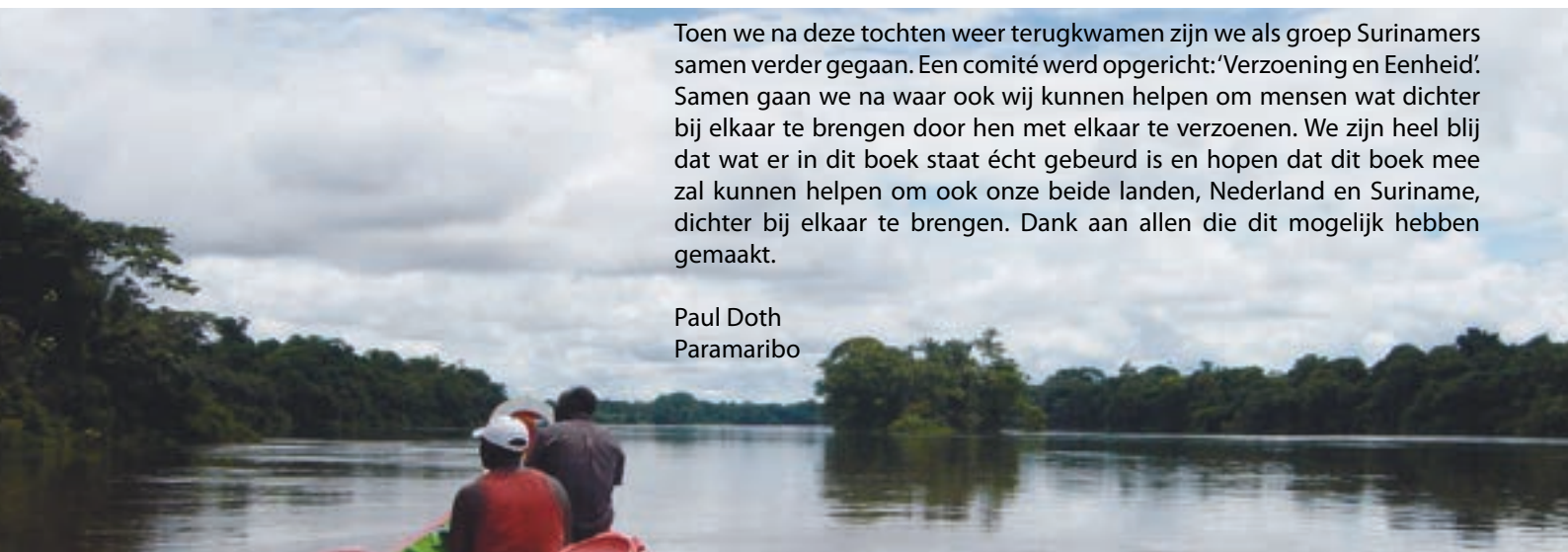
Wij moesten vaak denken aan het grote bezoek dat Gods Zoon, de Here Jezus, eens bracht aan deze wereld. Iedereen die Hem echt om vergeving vraagt, krijgt dat ook en wordt ook zo blij en ontroerd van binnen.

Deze ingrijpende verzoeningsreis naar het binnenland van Suriname heeft elk van ons nieuwe gedachten gegeven. Zowel de bezoekers als de mensen die bezocht werden. Wij hebben allemaal geleerd dat buigen voor een ander en echt om vergeving vragen verzoening brengt.

En dat verzoening weer vrede en blijdschap geeft aan ieder die erbij betrokken is.

Toen we na deze tochten weer terugkwamen zijn we als groep Surinamers samen verder gegaan. Een comité werd opgericht: 'Verzoening en Eenheid'. Samen gaan we na waar ook wij kunnen helpen om mensen wat dichter bij elkaar te brengen door hen met elkaar te verzoenen. We zijn heel blij dat wat er in dit boek staat écht gebeurd is en hopen dat dit boek mee zal kunnen helpen om ook onze beide landen, Nederland en Suriname, dichter bij elkaar te brengen. Dank aan allen die dit mogelijk hebben gemaakt.

Paul Doth
Paramaribo

Betekenis van woorden en begrippen.

Basya: assistent van een Kapten.

College: in Nederland de naam voor een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs (12 – 17 jaar).

Emancipatiedag: elk jaar wordt op 1 juli gevierd dat in het jaar 1863 in Suriname de slavernij werd afgeschaft.

Granman: de hoogste gezagspersoon van zijn eigen stam in zijn eigen gebied.

Kapten: de leider van een dorp (Kapitein).

Klamboe: een fijnmazig net dat bedoeld is om boven en rond een bed te hangen en zo de muggen op afstand te houden.

Krutu oso: ruimte waar vergaderd wordt.

Marron: dit woord betekent 'iemand die is weggelopen'

Mentor: een leraar die aangewezen is om een klas of een leerling te adviseren en te begeleiden.

Plantage: een stuk grond waarop op grote schaal gewassen verbouwd worden. Plantages komen meestal voor in de tropen. In Suriname werd o.a. suikerriet, koffie, cacao en teakhout verbouwd.

Powerpointpresentatie: een serie plaatjes die je via een computer op een scherm kunt laten zien.

Regentijd: Suriname heeft een dubbele regentijd. In januari regent het flink, maar van april tot en met juli is de grote regentijd.

In mei 2006 (het begon al tijdens de verzoeningsreis van Wout en Kees) werd de regen zó hevig dat grote delen van het binnenland, dorpen en landbouwgrond, overstroomd werden. Na die ramp zijn er veel hulpgoederen naar de binnenlanden gegaan, waaronder generatoren voor dorpen die nog geen electriciteit hadden.

Saramacaners: de Marronbevolking langs de Suriname rivier.

Sjofar: het muziekinstrument waarmee in de tijd van de bijbel belangrijke gebeurtenissen werden aangekondigd en onder andere ook de vrede werd ingeluid. De sjofar wordt ook vandaag de dag nog gebruikt bij deze gebeurtenissen en in de joodse eredienst.